

A portrait of Trijn van Leemput, a Dutch woman in 17th-century attire, holding a large wooden bowl. In the background, a church with a tall spire is visible under a cloudy sky.

TRIJN VAN LEEMPUT

LESSENPAKKET GROEP 7/8

Stadsopera Trijn

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord

1. Achtergrondinformatie voor de leerkracht
2. Lessenpakket met daarin:
 - Basisles
 - Les 1 Trijn en de kunst
 - Les 2 Impact is overal
 - Les 3 Een nieuwe tekst
 - Les 4 Trijn, een portret
 - Extra opdracht: protestposter
3. Literatuur
4. Bijlagen

VOORWOORD

Dit lessenpakket dient als verdiepend, informatief lesmateriaal rond het leven van Trijn van Leemput en is ontwikkeld naar aanleiding van de Stadsopera Trijn, die in juni 2022 in première gaat.

Trijn van Leemput was een Utrechtse verzetsheldin aan het begin van de tachtigjarige oorlog. Op 2 mei 1577, na het beleg van Vredenburg, heeft ze een grote groep vrouwen verzameld en zijn opgetrokken naar het kasteel Vredenburg waar ze signaal gaf om de burcht te slopen. Komende mei is dit 450 jaar geleden en dit wordt door de gehele stad Utrecht gevierd.

Het materiaal bestaat uit educatieve filmpjes met creatieve verwerkingsopdrachten. De opdrachten zijn geschreven om aangepast te worden aan het niveau van uw klas en de verschillen daarbinnen. Hierover meer in de opbouw van het lessenpakket.

De lessen zijn makkelijk in te plannen binnen het reguliere programma van uw klas. Er is namelijk overlap in lesstof. Tijdens het werken met deze lessenserie wordt er gewerkt aan:

- Kerndoel 52: De leerlingen leren over kenmerkende aspecten uit het tijdvak ontdekkers en hervormers.
- Kerndoel 53: De leerlingen leren over belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.
- Kerndoel 55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- Kerndoel 56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

Naast het werken aan de kerndoelen wordt er ook gewerkt aan 21^e-eeuwse vaardigheden als kritisch denken en samenwerken. Daarnaast zullen de kinderen zich in moeten leven in een ander, wat te koppelen is aan burgerschap.

In de bijlage van dit lessenpakket zijn educatieve video's toegevoegd. Deze video's vertellen het verhaal van Trijn en plaatsen Trijn in de tijd van nu. Bij beide video's is een verwerkingsles ontworpen, die makkelijk aan te passen is aan het niveau van de klas en waarbij ook nog steeds genoeg ruimte is voor eigen inbreng door u of door de kinderen. Ook zijn er nog twee extra lessen ontworpen, om het onderwerp binnen de klas nog meer tot leven te laten komen. Deze lessen zitten niet vast aan een video, maar het is prettig om de informatie over Trijn wel daarvoor al aangeboden te hebben.

Mocht er beperkt tijd zijn om de lessen uit te voeren, willen wij u aanraden om de video's over Trijn wel te kijken en de basisles te doen in de klas.

De eindproducten uit deze lessen (tekeningen, foto's en filmpjes) kunnen tentoongesteld worden. Dit kan op twee verschillende manieren. In alle vestigingen van de bibliotheek Utrecht is er expositieruimte van 23 mei tot 5 juni. Daarnaast is er een plek ingericht op www.stadsoperatrijn.nl waar foto's en filmpjes geplaatst kunnen worden.

Voor enkele klassen is het mogelijk om op het podium van de bibliotheek Neude hun drama of muziek eindproduct te presenteren voor een publiek.

Voor meer informatie over het aanleveren van werk voor expositie, website en/of podium kun je contact opnemen met Bertine Bouwman: bertine.bouwman@gmail.com of 030-2315712.

1. ACHTERGRONDINFORMATIE VOOR DE LEERKRACHT

In dit lessenpakket gaan we terug naar de tijd van ontdekkers en hervormers (1500 tot 1600). Het verhaal van Trijn speelt zich af nadat de Spanjaarden de stad Utrecht hebben verlaten.

Het is het jaar 1528. De Republiek wordt bezet door de Spanjaarden van Karel V, maar de stad Utrecht is nog niet in hun handen. Karel V geeft orders om Utrecht te bestormen. De stadsmuren kunnen de Spanjaarden voor even tegenhouden, maar bezwijken alsnog. Een jaar later start hij met de bouw van Kasteel Vredenburg. Het kasteel vormt vanaf 1556 een militaire basis voor de Spaanse soldaten van Filips II, de zoon van Karel V. Dit zorgt voor veel onrust bij het volk, helemaal omdat het draagvlak van Filips II binnen de republiek steeds minder wordt.

De Spanjaarden uit het kasteel waren de bevolking erg tot last. Diefstal, vernieling en intimidatie waren niet weg te denken.

Trijn van Leemput wordt samen met haar man als één van de invloedrijkste families van de stad gezien. Mannen hebben in deze tijd veel zeggenschap. In ieder geval veel meer dan de vrouwen. De mannen besluiten na het vertrek van Karel V en Filips II wat er gaat gebeuren met de stad, dus ook met het kasteel. Dit kost veel tijd.

In het lessenpakket ligt de nadruk op impact. Iedere gebeurtenis kent zijn gevolgen, soms groot en soms klein. Wanneer wij mensen doen waar wij goed in zijn, oefenen we al impact uit. Trijn heeft een grote impact uitgeoefend binnen de stad tijdens de sloop van het kasteel en hierdoor wordt zij een belangrijk persoon.

Het effect van een gebeurtenis en verantwoordelijkheid nemen voor daden sluit aan bij de sociaal-emotionele ontwikkeling van oudere schoolkinderen en startende pubers. Door sociale druk doen wij soms gekke dingen. Dit heeft ook impact, maar niet altijd in positieve zin.

Ga in gesprek met de kinderen waarom impact zo belangrijk is en hoe zij impact kunnen hebben.

2. LESSENPAKKET TRIJN

DE BASISLES

Deze basisles is bedoeld voor leerkrachten die de 2 video's bekijken in de klas en 1 les geven rondom Trijn. Als je meer lessen wil geven, sla dan deze les over en begin bij les 1.

Thema/onderwerp: Trijn van Leemput

Doelgroep: groep 7 en 8

Vakken: Geschiedenis, Taal, Muziek, Maatschappijleer

Duur: ca 60 min

Leerdoelen

Aan het eind van de les kent de leerling het verhaal en de geschiedenis van Trijn van Leemput.

Aan het eind van de les heeft de leerling geleerd om een tekst te schrijven op een al bestaande melodie en kan deze met een groep uitvoeren.

Aan het eind van de les kan de leerling discussiëren en beargumenteren wat hij belangrijk vindt in de maatschappij en hoe hij hiervoor wil opkomen

Vorbereiding

- De twee videofragmenten staan klaar op het bord/tv
- Lied staat klaar (ingezongen versie en meezingversie staan in de bijlagen)
- Het voorbeeldfragment van het spreekkoor staat klaar:
<https://www.youtube.com/watch?v=aVHHfwQ6M24>
- De bladmuziek van het kinderkoor staat op het bord.
 - o Deze kan ook geprint worden

Video 1

Ca 4 min (excl. discussietijd)

De leerkracht kijkt samen met de leerlingen video 1 over Trijn van Leemput.

- De leerkracht zou een discussie kunnen starten n.a.v. de inhoud van de video

Het kinderkoor

Ca 35 min

In de eerste akte van opera Trijn! zit een scene met een kinderkoor. Dit kinderkoor zingt over dat ze niet graag bij het kasteel spelen vanwege de gemene Spaanse soldaten.

In deze opdracht gaat de klas zelf een tekst schrijven op de melodie van *Bij het stadhuis* die te horen is in het voorbeeldfragment en voert deze ook uit. Luister dit fragment een aantal keer met de klas zodat de leerlingen de melodie leren kennen.

De bedoeling is dat de leerlingen een tekst schrijven die past bij het verhaal van Trijn. Uiteraard mogen ze hun eigen draai aan de tekst geven. Dit kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Hieronder staan een paar voorbeelden:

1. De leerkracht laat de partituur op het bord zien en brainstormt met de klas over een mogelijke tekst.
Hulp brainstorm:
 - a. Woord-web maken
 - b. Woorden die bij de leerlingen opkomen opschrijven en een terugkerend thema eruit halen
2. De leerkracht print de partituur en geeft elke leerling een exemplaar. Hier kunnen de leerlingen zelf een tekst in schrijven bij de zangnoten. Als de leerlingen klaar zijn worden deze;
 - a. Een voor een voorgelezen en vervolgens gestemd welke de leerlingen leuk vinden. Als het nodig is kan de klas de gekozen tekst ook nog in samenwerking aanpassen zodat deze beter op de melodie past, zingbaarder is of eventueel rijmt.
 - b. Verzameld door de leerkracht en die kijkt of er een tekst tussen zit die leuk is om toe te passen. Eventueel kan de leerkracht in samenwerking met de klas de gekozen tekst aanpassen zodat deze beter op de melodie past, zingbaarder is of eventueel rijmt.

Als de tekst af is, oefent de leerkracht met de klas de zelfgeschreven tekst op de pianobegeleiding. Als deze een aantal keer goed gaat maakt de leerkracht een opname (video of audio) van de klas.

Als de leerkracht en de klas willen, is er de mogelijkheid om deze opname te posten op de website van Stadsopera Trijn.

Maak zingen met de klas makkelijker door de volgende tips/tricks;

1. De leerlingen pakken de melodie snel op als ze deze vaak horen. Het kan helpen om het fragment mét zang vaak op te zetten. Als de leerlingen de melodie snel leren, gaat het schrijven van een tekst op die melodie ook makkelijker. Handig is om hierbij de originele partituur erbij te laten zien, of te hebben uitgedeeld, zodat de leerlingen de tekst en melodie kunnen meelesen.
2. Een andere manier om de leerlingen snel te laten oefenen met de tekst en de melodie, is om het fragment met losse melodie en pianobegeleiding te laten horen. In dit fragment is geen zang te horen waardoor de leerlingen makkelijker hun eigen tekst op de melodie kunnen zingen en oefenen. Herhaal het fragment vaak.
3. Als leerlingen moeite hebben met zingen, kan er ook worden gekozen om het stuk uit te voeren als spreekkoor. Een spreekkoor is een groep mensen die in plaats van een tekst zingen, vertellend voordragen.
4. Leerlingen vinden een muziekstuk vaak snel leuker als dit is te relateren naar hun belevingswereld. In de huidige popmuziekcultuur wordt er veel gebruik gemaakt van rap. De leerlingen zou de optie gegeven kunnen worden om een rapttekst te schrijven over de pianobegeleiding. De pianobegeleiding is in een van de fragmenten te vinden.

Videofragment 2

Ca 4 min

De leerkracht kijkt samen met de leerlingen video 2 over Trijn in de tijd van nu.

Ca 15 min

De leerkracht start met de klas een discussie over welke problemen zij tegenkomen in de maatschappij.

Denk aan:

- Klimaatverandering / milieuvuiling
- Oorlog
- Corona

De leerkracht bespreekt ook met de leerlingen hoe zij deze problemen zouden aanpakken en op welke manier zij *impact* willen maken.

Les 1: Trijn en de kunst

Kunstvak

Drama, beeldende vorming

Lesdoel

- Aan het eind van de les kennen de kinderen het verhaal van Trijn en kunnen zij dit tonen aan de hand van een tableau vivant.

Duur Max 60 min.**Les in het kort**

De kinderen maken deze les kennis met Trijn van Leemput. Zij kijken video 1, gaan in gesprek met elkaar over waarom Trijn terugkomt in de kunst en reproduceren dit.

Benodigdheden:

Video 1

Beeldmateriaal Trijn in de kunst

Groepjes

Decoratiemateriaal voor tableau.

Voorbereiding voor de leerkracht

Zet beeldmateriaal van Trijn van Leemput klaar, samen met video 1.

Lesverloop

Inventariseer of de klas wel eens van Trijn van Leemput gehoord hebben. Laat kinderen hier eventueel over vertellen.

- In welke tijd leefde zij?
- Waarom zou zij belangrijk zijn?

Kijk video 1 met elkaar. Zijn er vragen?

- Waarom is Trijn zo belangrijk?
- Waarom wil Trijn dat kasteel weg hebben?
- Wat is onderdrukking?

Maak met elkaar een tableau vivant (een bevroren beeld).

De kinderen zoeken in groepjes naar beeldmateriaal waar Trijn op afgebeeld staat. Laat de leerlingen in groepjes een stukje van het verhaal van Trijn reproduceren en eindigen in het beeld van het tableau. De groepjes voeren hun tableau op voor de groep. Maak hierover afspraken over het aandacht besteden aan iemand die presenteert. (Leuk om hier een foto van te maken om op de website te kunnen plaatsen)

Extra: Als afsluitende opdracht maakt de klas gezamenlijk een tableau vivant van een situatie uit het verhaal van Trijn. De leerkracht kiest samen met de klas een moment uit het verhaal van Trijn en probeert samen met de klas een goed beeld neer te zetten dat dit moment het best representeert. Wat gebeurt er? Wie zijn er te zien?

De bedoeling is dat elke leerling uit de klas een rol krijgt in het tableau, al krijgt de leerling de rol van een attribuut. Pak zo groots en creatief uit als haalbaar.

Evaluatie

Bespreek met de kinderen het verhaal en de tableaux. Weten zij wie Trijn is en waarom zij zo belangrijk was?

Tableau Vivant

Een tableau vivant is een bevroren beeld, Oftewel een momentopname van een situatie of gebeurtenis, uitgebeeld door stilstaande spelers in sprekende houdingen en mimiek.

Les 2: Impact is overal

Kunstvak	Literatuur	Domein	Creatief schrijven
Lesdoel	<p>Aan het eind van de les kunnen de kinderen kenmerken benoemen van de tijd van Trijn.</p> <p>Aan het eind van de les hebben de kinderen geleerd hoe zij vanuit een ander perspectief kunnen schrijven.</p>	Duur	60 min.

Les in het kort

De kinderen verplaatsen zich in mensen met invloed en bedenken waar zij zelf invloed op zouden kunnen hebben.

Benodigdheden

Video 2

Knutselmateriaal

Kladpapier

Materiaal voor onderzoek

Beginsituatie

De kinderen hebben voorkennis over Trijn naar aanleiding van de eerste video.

Vorbereiding voor de leerkracht

De kinderen hebben papier nodig. Waar kan jij als leerkracht invloed op uitoefenen? Waarop niet?

Lesverloop

Deze les gaat over impact. Wat is impact?

Kijk met elkaar video 2.

In deze opdracht schrijven de leerlingen een verhaal vanuit het perspectief van een van de Trijn karakters, over het verhaal en de gebeurtenis van Trijn. Dit kan vanuit Trijn zijn, maar dit kan bijvoorbeeld ook vanuit een Spaanse soldaat, een kind, een bijstander, een hond, een demonstrant of misschien wel een steen uit de kasteelmuur geschreven worden. Elke leerling krijgt hierin eigen keuze en eigenaarschap hoe dit verhaal zich vormgeeft.

Afsluiting:

De leerkracht laat een aantal leerlingen (een deel van) hun verhaal voorlezen.

Als de leerkracht en de klas willen, is er de mogelijkheid om deze verhalen te posten op de website van Stadsopera Trijn. Hier zullen meerdere scholen/klassen hun resultaten posten.

Les 3: Een nieuwe tekst

Kunstvak	Muziek	Domein	Vorm
Lesdoel	Het schrijven van een tekst op een bestaande melodie.	Duur	40 – 60 min

Les in het kort

In deze opdracht gaat de klas zelf een tekst schrijven op de melodie van Bij het stadhuis die te horen is in het voorbeeldfragment en voert deze ook uit. Luister deze een aantal keer met de klas zodat de leerlingen de melodie leren kennen.

Benodigdheden

Bladmuziek Trijn (zie bijlage)

Geluidsfragment aan einde van video 1 en 2.

Voorbereiding voor de klas

De kinderen kennen het verhaal van Trijn. Deze kennis hebben zij nodig bij het vervolg van de les.

Voorbereiding voor de leerkracht

Er ligt ruim genoeg schrijfpapier klaar om uitgedeeld te worden

Elke leerling heeft een goedwerkende pen bij de hand

Lesverloop

Luister met de kinderen naar het geluidsfragment. Wat hoor je? Wat zingen de kinderen?

Waarom zouden ze dat zingen?

Geef de kinderen de tekst en/of bladmuziek van deze melodie. De kinderen gaan een nieuwe tekst bedenken op deze melodie. De nieuwe tekst sluit aan bij de tijd of het verhaal van Trijn en wordt geschreven in groepjes

Ieder groepje schrijft de tekst en oefent dit. Ieder groepje voert de nieuwe tekst op, dit mag zowel gesproken als gezongen. Het ritme van de melodie blijft leidend.

Evalueer de nieuwe teksten op de melodie. Welke is het meest passend? Zijn er teksten die goed bij elkaar passen?

Oefen een aantal teksten met de klas. Voer er in ieder geval twee met de hele klas uit. Voeg hier bewegingen, bijgeluiden, tweede stem of een tweede tekst aan toe. Maak hier eventueel een opname van en deel deze met Stichting Stadsopera Trijn en/of met de ouders.

Evaluatie

Controleer of de kinderen rekening houden met de melodie van de tekst of begeleiding.

Controleer of de tekst past bij de tijd en het verhaal van Trijn of juist bij de tegenwoordige tijd.

Les 4: Trijn, een portret

Kunstvak	Beeldende vorming	Domein	Tekenen
Lesdoel	Aan het einde van de les hebben de kinderen een afbeelding gemaakt van Trijn waarbij de materiaalkeuze vrij is.	Duur	60 minuten

Les in het kort

Trijn kwam in haar tijd steeds meer terug in de kunst. De kinderen ontwerpen een eigen beeld van hoe zij denken dat Trijn er uit gezien heeft.

Benodigheden

Knutselmaterialen

Kleurpotloden, verf, textiel etc

Beeldmateriaal van Trijn

Tekenpapier

Vorbereiding voor de klas

Ga op zoek naar beeldmateriaal van Trijn. Dit kan ook hetzelfde beeldmateriaal zijn van de eerste les.

Verzamel materialen die je gaat gebruiken bij de opdracht.

Vorbereiding voor de leerkracht

Zorg dat er voor de klas genoeg materialen zijn om een eigen invulling te geven aan de opdracht.

Lesverloop

De kinderen gaan een eigen voorstelling maken van Trijn. We weten wat ze gedaan heeft, maar als we kijken naar de beelden die we van haar hebben, is ze hier niet altijd even herkenbaar op. Hoe denk jij dat zij er uit gezien heeft?

De kinderen kiezen een moment uit waarbij Trijn aanwezig was. Zij gaan op een eigen manier een beeld van haar vormen. Dit kan door er een mozaïek van te maken, door een portret te tekenen, door een standbeeld te ontwerpen of bijvoorbeeld door een schilderij te maken.

De kinderen brainstormen over de opties en maken een schets. De schets wordt uitgewerkt tot een werk.

Deze werken kunnen wederom opgestuurd worden naar Stichting Stadsopera Trijn.

Extra:

Protestposter maken

In deze opdracht gaan de leerlingen een protestposter maken over een maatschappelijk probleem naar keuze. Dit kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Hieronder staan een paar voorbeelden.

1. De leerlingen krijgen ieder een vel papier waarop ze kunnen tekenen, verven, knippen en plakken wat ze maar willen om een mooie protestposter te maken. De leerkracht heeft hiervoor materiaal geregeld.
2. De leerlingen maken een digitale protestposter in Word, fotoshop, of een ander programma op de computer. Hier kunnen ze creatief te werk gaan met bijv. afbeeldingen en letter-art.

De leerkracht kan ook bovenstaande voorbeelden als optie geven aan de leerlingen zodat ze zelf kunnen kiezen of ze op papier of digitaal te werk gaan.

De leerkracht kan de bovenstaande voorbeelden zowel door individuele leerlingen laten uitvoeren als in groepen van 3-6 leerlingen.

De leerkracht bekijkt samen met de klas een voor een de posters die zijn gemaakt en bespreekt met de leerlingen waar de poster voor staat.

Mochten de leerkracht en klas willen, is het mogelijk de posters te posten op de website van Stadsopera Trijn. Hier zullen meerdere scholen/klassen hun resultaten posten.

3. LITERATUUR

Canon van Nederland (2020). *Trijn van Leemputten*. Geraadpleegd op 17-01-2022 via: <https://www.canonvannederland.nl/nl/utrecht/onderwijs/canon/trijn-van-leemput>

Canon van Nederland (2020). *Vredeburg. Spaanse dwangburcht*. Geraadpleegd op 17-01-2022, via: <https://www.canonvannederland.nl/nl/utrecht/stad/vredenburg>

FU Berlin (14-01-2014). *De Nederlanden in de 16^e en 17^e eeuw*. Geraadpleegd op 09-01-2022, via: [http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/nederland in de 16e en 17e eeuw/](http://neon.niederlandistik.fu-berlin.de/nl/nedling/taalgeschiedenis/nederland%20in%20de%2016e%20en%2017e%20eeuw/)

SLO (juni 2021). *TULE inhouden & activiteiten*. Geraadpleegd op 28-02-2022, via: <https://www.slo.nl/thema/meer/tule/>

Trijn (maart 2022). *Trijn. Een eigen opera voor Utrecht*. Geraadpleegd op 1 maart 2022, via: <https://stadsoperatrijn.nl/>

4. BIJLAGEN

Educatief materiaal

Video's bijbehorende bij de lessen.

[Linkje naar video 1](#)

[Linkje naar video 2](#)

Link kinderkoor met gezongen tekst

<https://www.youtube.com/watch?v=yLYrwPwCOE8>

Voorbeeld spreekkoor in de klas:

<https://www.youtube.com/watch?v=aVHHfwQ6M24>

Kinderen
Wij dur - ven

Piano
f
p

35
Kinderen
niet bij dat kas - teel te ko - men De man - nen schreeu - wen en ze

Piano

40
Kinderen
doen heel naar Je gaat er vaak wat a - ke - lig van

Piano

45
Kinderen
dro - men We wil - len spe - len maar dat gaat — niet daar

Piano

Link kinderkoor zonder tekst (meezingversie)

<https://www.youtube.com/watch?v=TEz9S73TToU>

Bij het stadhuis

Kinderkoor uit Stadsopera Trijn!

Bob Zimmerman

$\text{♩} = 120$

Voice

Grand Piano

6

Voice

Piano

11

Voice

Piano

16

Voice

Piano

Dit lessenpakket is ontworpen in samenwerking met de HU, de HKU, Stadsopera Trijn en het Utrechts archief.

Het beeldmateriaal is gefilmd en gemonteerd door de Klei, te Lelystad.

Wij willen iedereen die meegelopen heeft met het ontwerpen van dit product enorm bedanken en wensen iedereen die komt kijken bij de voorstelling veel plezier.

Maart, 2022

